

Maak
Ruimte
voor
Oost-
Vlaanderen

20
50

Transitie naar
een aangename (be)leefomgeving

**Transitie naar
een aangename
(be)leefomgeving**

Samen voor 2050

Voor onze dagelijkse activiteiten gebruiken we heel wat ruimte. We staan niet altijd stil bij de impact van die ruimte-inname of bij de gevolgen voor onszelf en de kwaliteit van onze leefomgeving. We snijden nog steeds veel nieuwe open ruimte aan. Het ecosysteem dat vooral in de open ruimte aanwezig is, levert ons heel wat, zichtbare en onzichtbare, diensten. Die ecosysteemdiensten hebben voldoende ruimte nodig.

Een aangename (be)leefomgeving creëren voor iedereen is een hele opgave. We willen voldoende en kwalitatieve voorzieningen op de juiste plek en evenwichtig verdeeld, voldoende ruimte voor ontmoeting maar ook groen, open ruimte en een kwalitatief landschap voor iedereen. Door dorps- en stadskernen te versterken, rekening houdend met hun identiteit en authenticiteit, kunnen we kwaliteitsvolle plekken creëren.

Ons ruimtegebruik van vandaag heeft ook gevolgen voor later. Door de trends in ons ruimtegebruik te doorbreken, creëren we kansen om klimaat-, welvaart- en welzijnsproblemen op te lossen. **Daarom willen we ruimte op een slimme manier inzetten om ook in 2050 een klimaatgezonde en aangename (be)leefomgeving te hebben.**

Uitdagingen

Transitie

---

3 Drie pakketten

---

3 Drie transversale systemen

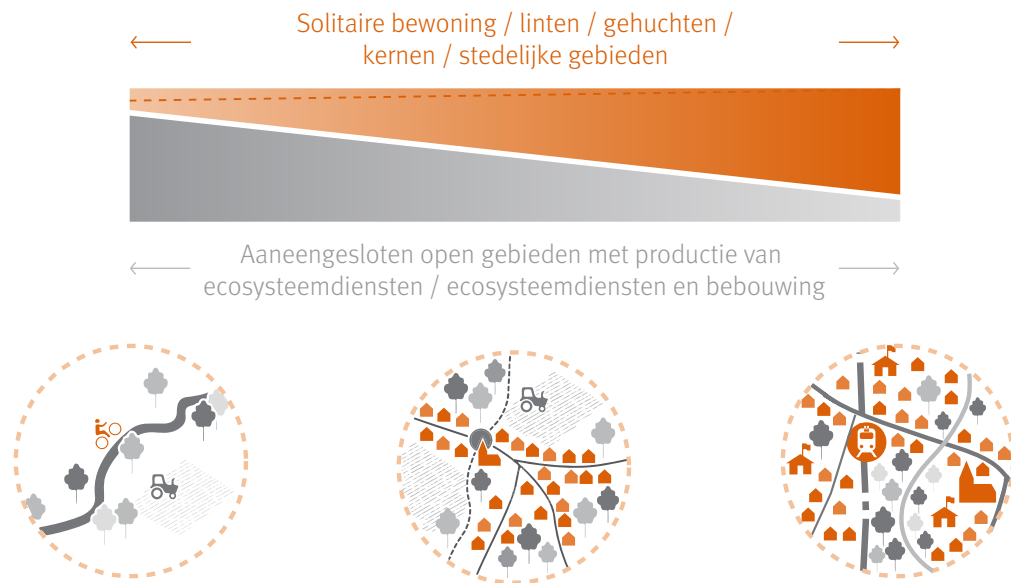
Dit beleidskader maakt samen met andere beleidskaders en de strategische visie “Maak Ruimte voor Oost-Vlaanderen 2050” deel uit van het Provinciaal Beleidsplan Ruimte. Het is essentieel om alle delen samen te bekijken en af te wegen. Enkel vanuit een integrale aanpak kunnen we de complexiteit van onze ruimte benaderen en kunnen we inzetten op het creëren van een kwalitatieve ruimte.

Kleinere huishoudens, een vergrijzende bevolking, hittestress en toenemende diversiteit zijn uitdagingen die ons voor belangrijke toekomstkeuzes stellen. De illustraties op de volgende pagina's geven een schets van die uitdagingen.

Voor de toekomst stellen we enkele ‘centrale waarden’ voorop; waarden die onze samenleving en ruimte mee vorm geven. Waarden die voor ons allemaal van belang zijn. Die waarden hebben we opgenomen in de strategische visie en vervolgens vertaald in enkele concrete ruimtelijke principes. We zetten in op een ommekeer in ons ruimtegebruik door een slimmer ruimtegebruik. We kiezen voor een transitie naar een aangename (be)leefomgeving.

■ In dit beleidskader concretiseren we de beleidskeuzes waarmee we de transitie naar een aangename (be)leefomgeving willen doorvoeren tegen 2030. Binnen die transitie gaan we uit van drie pakketten die aangeven op welke manier we de ruimtelijke principes willen inzetten om de waarden die we vooropstellen te behouden.

» Daarnaast maken we een concrete doorvertaling van de beleidskeuzes waar we willen op inzetten, naar drie specifieke systemen. Die systemen zijn sterk verweven met de transities die we willen realiseren, met name mobiliteit, energie en water. We kiezen voor transitie naar een slimme en duurzame mobiliteit, een zelfvoorzienend energiesysteem en een robuust en veerkrachtig watersysteem.

Onze bebouwde ruimte kunnen we zien als een laag ‘bovenop’ het fysisch-natuurlijk systeem. Het fysisch-natuurlijk systeem heeft ruimte nodig en we botsen momenteel op de grenzen. We kiezen ervoor om open ruimte niet zomaar verder aan te snijden en we focussen het beleid naar de bebouwde ruimte, door steden en kernen met een goede bereikbaarheid en voorzieningen te versterken.

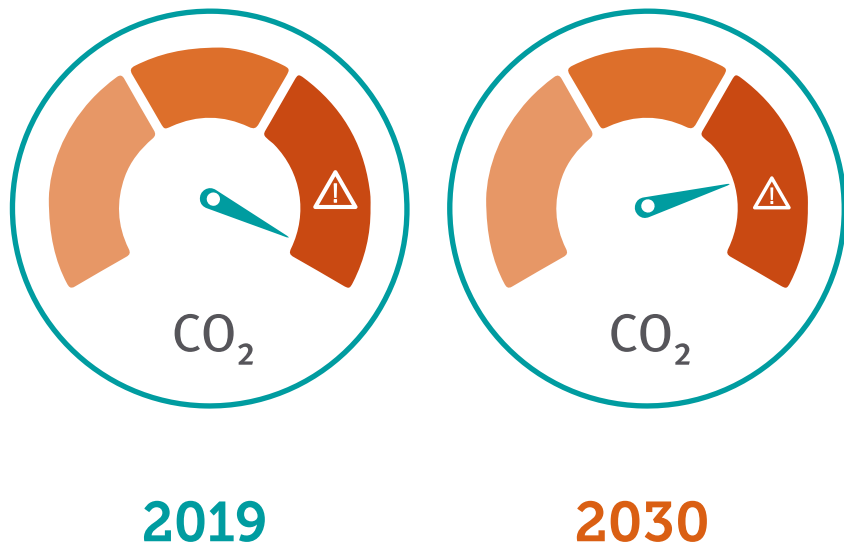
De bevolking veroudert.

2019

2030

Bevolking wordt steeds meer superdivers en multicultureel.

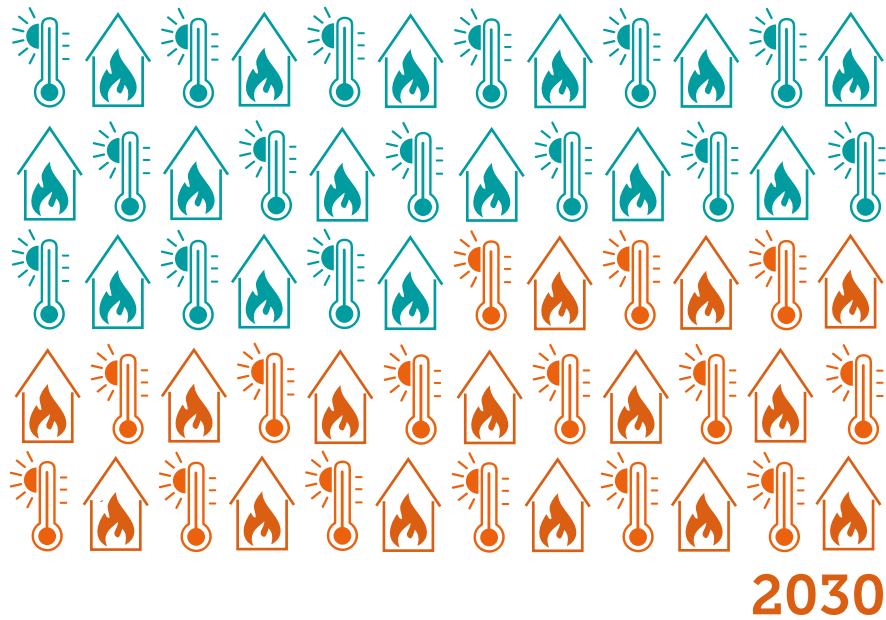

CO₂ uitstoot van huishoudens daalt, maar onvoldoende.

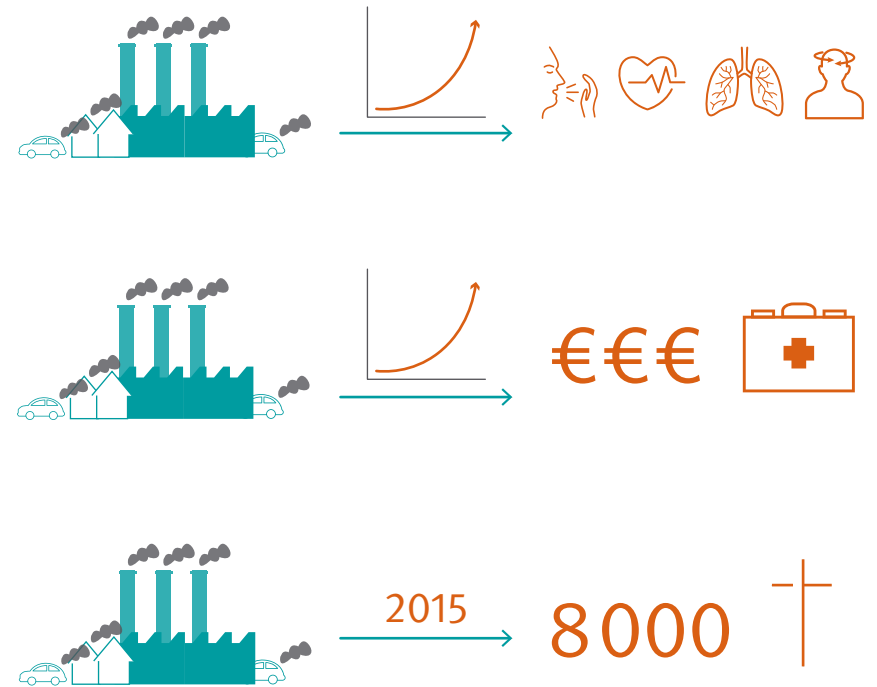

De huishoudens worden steeds kleiner.

2017

Meer kans op extreme hitte.

Onvoldoende luchtkwaliteit zorgt voor meer vroegtijdige sterftes, gezondheidsproblemen en ziekenhuiskosten.

In Oost-Vlaanderen wordt de komende jaren een groei van de bevolking en het aantal huishoudens verwacht. Er zullen meer woningen en voorzieningen nodig zijn. Nu zoeken we voor elke functie een aparte plek, vaak buiten de kernen. In een verspreide bebouwing kunnen basisvoorzieningen en openbaar vervoer niet of moeilijk functioneren, raken activiteiten verspreid, daalt de sociale cohesie en het gevoel van identiteit. Voor elke plek zijn bovendien nutsvoorzieningen (riolering, gasleiding, wegen...) nodig, waardoor we hoge maatschappelijke kosten creëren. Deze verspreiding van activiteiten heeft, bijvoorbeeld door de afhankelijkheid

van automobilititeit, een negatieve impact op het klimaat en onze welvaart komt in het gedrang.

Als we de ruimte op dezelfde manier blijven gebruiken zoals nu zal er één groot versnipperd netwerk van bebouwing ontstaan. Door kernen te versterken, kunnen we ruimtelijke kwaliteit creëren en een aanzet geven om functies te verweven. We moeten keuzes maken en strategische plekken aanduiden. Voor strategische plekken ligt de nadruk op verdichting en leefbaarheid. Verdichten kan door het toevoegen van woningen en voorzieningen binnen de bestaande bebouwing, door hoger of ondergronds te bouwen, door

het herbestemmen of optimaliseren van on(der)benutte gebouwen, door renovatie en aanpak van leegstand, het beter verweven van functies, het lanceren van nieuwe woonvormen, het afstemmen van de woningmarkt op de toenemende diversiteit van de gezinssamenstelling. We spelen in op de groeiende nood aan recreatie en toerisme door in te zetten op groengebieden en kwalitatieve open ruimte waarin fiets- en wandelbeleving centraal staan. Daarnaast wordt bijgedragen aan de (be)leefbaarheid door het verhogen van de woonkwaliteit, inzetten op cultuur en erfgoed, experimenteren met onder meer stadslandbouw en voedselparken.

Op plekken die niet strategisch gelegen zijn, ligt de focus niet op bijkomende woningen en voorzieningen, maar op het behoud van leefbaarheid (bv. het sociale weefsel, basismobiliteit). We zetten in op voldoende en noodzakelijke basisvoorzieningen en zoeken naar een relatie met de ecosysteemdiensten die de natuur ons biedt.

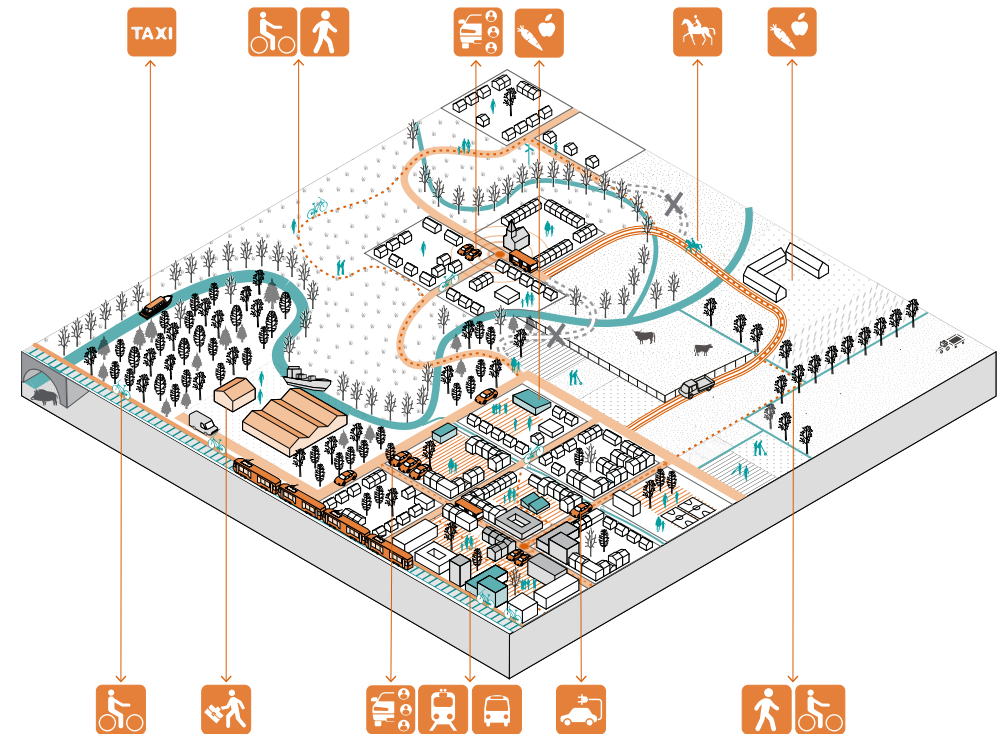
Mobiliteitssysteem: Transitie naar een slimme en duurzame mobiliteit

We hebben een zeer dicht wegennet, dat evenwel steeds vaker verzadigd raakt. Zowel op snelwegen als lokale wegen worden we geconfronteerd met files en parkeerproblemen. Het vele wegverkeer heeft een negatieve impact op het klimaat (CO₂-uitstoot en verhardingsgraad) en onze leefomgeving (luchtkwaliteit, veiligheid en infrastructuur die de open ruimte doorsnijden).

Het maximaal verweven van functies in kernen creëert kansen om het aantal verplaatsingen van personen en goederen te verminderen, een goede bereikbaarheid te realiseren en het gebruik van duurzame vervoersmiddelen te bevorderen (fietsen, collectief en openbaar vervoer, deelmobiliteit). Mensen zullen zich minder vaak en minder ver moeten verplaatsen om te werken, te winkelen, te genieten van groen, cultuur en erfgoed. En de toegankelijkheid voor o.a. jongeren en ouderen of mensen met een beperking neemt toe.

Zeker op locaties waar ingezet wordt op kernversterking zetten we volop in op wandelen, fietsen, collectief vervoer en gedeelde mobiliteit. De uitbouw van het netwerk van trage wegen en het fietsroutenetwerk zijn cruciaal om meer en kwalitatievere openbare ruimte te creëren. Zo kunnen we in dichtbebouwde gebieden toch een aangename leefomgeving creëren. We zetten ook in op selectieve bereikbaarheid. Dat betekent dat we bewust kiezen om bepaalde locaties anders bereikbaar te maken door de nadruk te leggen op bijvoorbeeld voetgangers, fietsers en collectief vervoer in plaats van auto's.

Activiteiten die niet in kernen verweven kunnen worden, omdat ze te veel overlast veroorzaken, dienen op een duurzame wijze bereikbaar te zijn met vervoersmiddelen die minder ruimtelijke impact hebben en toch veel mensen en goederen kunnen verplaatsen.

De demografische groei in Oost-Vlaanderen toont de nood aan meer voorzieningen. Woonondersteunende basisvoorzieningen zoals een bakker, een huisarts, een school, groenvoorzieningen, maar ook regionale voorzieningen in de nabijheid zoals ziekenhuizen en universiteiten, culturele instellingen bepalen mee de kwaliteit van onze leefomgeving. In functie van de versterking van de kernen gaan we na welke specifieke voorzieningen een kern kunnen ondersteunen. We duiden strategische locaties aan in functie van een goed uitgebouwd netwerk van voorzieningen. Een grote diversiteit aan voorzieningen is cruciaal om iedereen een plaats te geven

in onze (be)leefomgeving. Dit bevordert de verbondenheid tussen mensen en hun bereidheid om een actieve rol te spelen in hun buurt. De vergrijzing, de kleinere gezinnen en de toenemende diversiteit zijn invloedrijke evoluties. Elke doelgroep heeft zijn specifieke behoeften. We willen voorzieningen in de kernen garanderen in functie van een gezonde, groene en leeftijdsvriendelijke woonomgeving, met aandacht voor diversiteit en sociale inclusie. Voldoende publieke en groene ruimte creëert kansen voor ontmoeting en communicatie en kan bijdragen aan identiteit.

Erfgoed zorgt voor beleving, maar biedt ook houvast in een snel veranderende samenleving. Het historisch patrimonium en de cultuurhistorische landschappen, spelen een belangrijke rol in de kwaliteit van woon- en leefomgeving. Het toont een geschiedenis en een rijkdom aan verhalen waar iedereen zijn identiteit aan kan spiegelen. Mensen geven betekenis aan en krijgen betekenis door erfgoed. Toerisme is belangrijk, het geeft uitstraling, maakt de leefomgeving levendiger en zorgt voor welvaart en werkgelegenheid. Om te voorkomen dat een verhoogde dynamiek afbreuk doet aan de leefbaarheid van de omgeving, zijn weloverwogen keuzes nodig.

Dat kan onder meer door in te spelen op verschillende doelgroepen (in functie van specifieke voorzieningen) en aandacht te hebben voor voldoende spreiding van toeristenstromen om zo overdruk op bepaalde plekken tegen te gaan.

Energiesysteem: Transitie naar een zelfvoorzienend energiesysteem

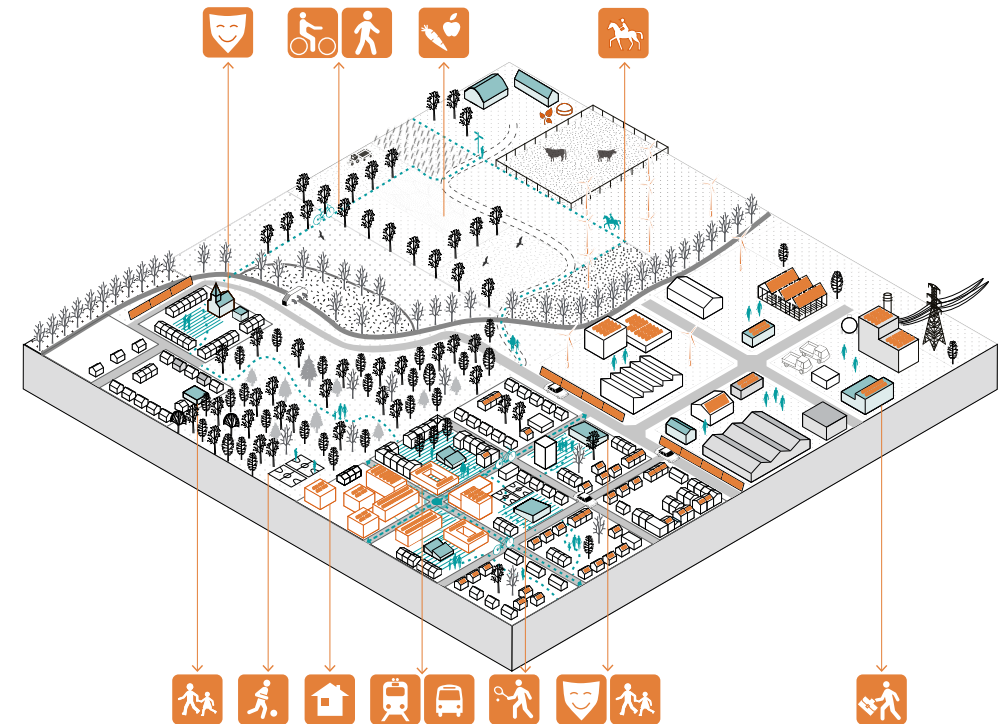
De Provincie Oost-Vlaanderen stelt zich de ambitie om klimaatgezond te zijn tegen 2050. De netto uitstoot van CO₂ wordt herleid tot nul. Bij hernieuwbare energiebronnen zijn er meer kleinere productie-installaties nodig dan bij de bestaande grote energiecentrales. Het energiesysteem is onlosmakelijk verbonden met ruimtelijke ontwikkeling. Het is niet allesbepalend, maar kan wel helpen om bepaalde ruimtelijke keuzes te maken die een kwalitatieve omgeving garanderen.

Onze verspreide bebouwing zorgt voor hoge maatschappelijke kosten en lage energie-efficiëntie. Voor een efficiënt en duurzaam hernieuwbaar energiesysteem koppelen we productie en verbruik aan elkaar via installaties voor opslag en omslag. Belangrijk is dat opwekken van energie gebeurt op plaatsen waar ze ook ingezet wordt. We houden daarbij rekening met de specifieke ruimte-inname van elk energiesysteem.

De regionale winningsgebieden moeten aansluiten op bedrijventerreinen, grote kernen, steden en het bovenlokaal transportnet. Dat gebeurt op de energiehubts of EHUBts: specifieke bedrijventerreinen waar de nodige installaties en infrastructuur wordt voorzien.

Er is nood aan ruimtelijke kaders, op grote schaal (Vlaams en Europees), maar ook op schaal van de regio (uitbouw van energielandschappen), de kern (transitievisie warmte) en de wijk/buurt. Onderzoek naar hoe de nodige hernieuwbare energievormen een plaats kunnen krijgen in onze leefomgeving (Energielandschap Denderland) toont aan dat we niet meer de luxe hebben om te kiezen tussen windturbines, zonnepanelen. Het wordt een “én...én...” en niet een “of...of...” verhaal om tot een duurzaam energiesysteem te komen.

We willen kansen creëren om de energietransitie te versnellen binnen een ruimtelijk kader om wildgroei en ruimtelijke verrommeling te voorkomen.

Er zijn enkele honderden kernen in Oost-Vlaanderen. Ze staan elk in relatie met de omliggende kernen waardoor ze samen één groot netwerk vormen. Inwoners voelen zich verbonden met de plek waar ze wonen. Sociale en omgevingskenmerken, maar ook voorzieningen bepalen mee de specifieke authenticiteit en identiteit die bewoners voor hun kern voelen.

Bij kernversterking is het belangrijk om wonen en bijhorende voorzieningen te verdelen, rekening houdend met de ontwikkelingsmogelijkheden van de

kernen in het bredere netwerk. Het is daarbij belangrijk om doordachte keuzes te maken bij het selecteren van strategisch gelegen kernen. Op die manier kunnen kernen elkaar versterken in plaats van te beconcurreren.

Om kernen met elkaar te kunnen vergelijken en strategische keuzes te kunnen maken, werken we een ruimtelijk profiel uit voor alle kernen. We houden rekening met bereikbaarheid, voorzieningenniveau, inwonersaantallen en andere relevante indicatoren. Aan de hand van dit profiel

kunnen we inschatten welke kernen het meest geschikt zijn voor een bepaald type ontwikkeling: bijkomende woningen en voorzieningen en/of bijkomende bedrijvigheid of net niet. Op basis van het profiel kunnen we aanduiden waar de focus bij kernversterking ligt. Is de kern voldoende bereikbaar, is er behoefte aan extra voorzieningen? Welke kernen kunnen beter een functie in relatie tot de open ruimte opnemen? Het profiel biedt dus ondersteuning om de ruimtelijke ontwikkelingskansen van kernen volgens

hun profiel efficiënt in te vullen. We stemmen een kwantitatief en kwalitatief aanbod aan woonmogelijkheden en voorzieningen af op de kansen van de kern, maar ook op de regionale woonvraag. Op die manier creëren we aantrekkingskracht op die plekken waar de meeste kansen liggen om in te zetten op een aangename (be)leefomgeving. Door kernen selectief en evenwichtig te versterken gaan we het ongeordend uitzwermen van functies tegen.

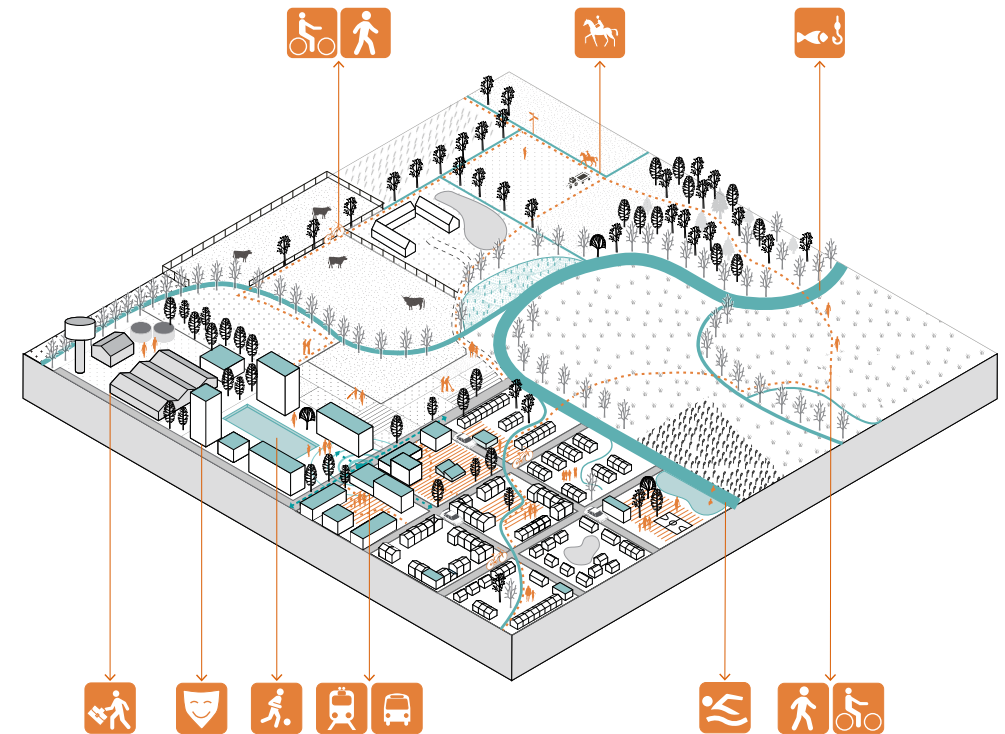
Watersysteem:

Transitie naar een robuust en veerkrachtig watersysteem

Het watersysteem zal een belangrijke rol spelen in de transitie naar een aangename (be)leefomgeving. De demografische groei in Oost-Vlaanderen en het inzetten op kernversterking zou kunnen leiden tot bijkomende verharding. Het hitte-eilandeffect zorgt ervoor dat de temperatuur in de bebouwde omgeving hoger is dan erbuiten. Dat heeft impact op onze geestelijke en fysieke gezondheid, het welzijn, maar ook op de arbeidsproductiviteit. Hitte kan ziektes veroorzaken maar ook bestaande ziektes verergeren. Het matigen van het hitte-eilandeffect in de stedelijke omgeving is een belangrijke opgave. Water kan zorgen voor verkoeling en zo een sterke invloed hebben op het hitte-eilandeffect.

Het beter verweven en doordacht omgaan met water in onze leefomgeving biedt heel wat mogelijkheden. Door te ontharden, meer water te laten infiltreren en het terug openleggen van waterlopen, milderen we het negatieve effect op het watersysteem. Groenblauwe netwerken vergroten de belevingswaarde van de omgeving. Een grotere verweving van functies is nodig door de hoge infrastructuurkosten. We moeten ons de vraag stellen of het noodzakelijk is om verharding in de bebouwde omgeving toe te laten. Kiezen voor verharding is enkel mogelijk als er geen alternatieven zijn.

Het aanleggen van gescheiden rioolstelsels, ter vervanging van de gemengde stelsels met overstorten, is in dichtbebouwde kernen een noodzakelijke, maar moeilijke opgave. Nadenken over het afkoppelen van regenwater van de riolering en het inrichten van openbare ruimte om regenwater op te vangen en te verwerken, kan oplossingen bieden en is noodzakelijk om de effecten van de klimaatverandering op een kostenefficiënte manier op te vangen en om eenzelfde waterveiligheidsniveau te kunnen garanderen.

Inhoudstafel

Voorwoord p3
Leeswijzer p5
Uitdagingen p6-13

3 pakketten

pakket - Inzetten op kernversterking p14
pakket - Voorzieningen op de juiste plek verzekeren / garanderen p22
pakket - Zorgen voor evenwicht tussen de kernen p30

3 transversale systemen

Mobiliteitssysteem: Transitie naar een slimme en duurzame mobiliteit p20

Energiesysteem: Transitie naar een zelfvoorzienend energiesysteem p28

Watersysteem: Transitie naar een robuust en veerkrachtig watersysteem p36

Uitgegeven door de deputatie van de Provincie Oost-Vlaanderen
Beleidsverantwoordelijke en verantwoordelijke uitgever: Annemie Charlier

Samenstelling

- Coördinatie, eindredactie & fotografie
Dienst Ruimtelijke Planning van de Provincie Oost-Vlaanderen
- Lay-out
Dienst Communicatie Provincie Oost-Vlaanderen
- Druk
Dienst Aankoop, Transport en Verzending Provincie Oost-Vlaanderen

Uitgave

mei 2019

Depotnummer

D/2019/5139/8

